

Historien bakom misslyckade strategier för upprorsbekämpning

av Jan Ångström

James S Corum: *Bad Strategies: How Major Powers Fail in Counterinsurgency*
Zenith Press, 2008.

ETT av de kanske mindre uppenbara resultatet av terrorattackerna den elfte september 2001 och de efterföljande krigen i Afghanistan och Irak är att litteraturen om uppror och upprorsbekämpning de senaste åren svällt till att bli i det närmaste oöverblickbar. Det tycks vara så att varje förläggare med självaktning skaffar sig minst ett par tre översiktsverk och, därutöver, ett antal böcker som är aningen mer avancerade. Tyvärr värderas inte kvalitetskontroll och kumulativ kunskapsuppbyggnad i lika hög utsträckning i denna mängd av nya böcker om upprorsbekämpning.

Generellt kan man säga att de flesta av dessa böcker lider av ett antal grundfel i varierande utsträckning. För det första saknar de flesta av böckerna en litteraturöversikt som klargör vad boken egentligen tillför. Å ena sidan gör detta att det är väldigt svårt att bilda sig en uppfattning om forskningsläget inom fältet. Å andra sidan är detta inte speciellt konstigt eftersom var och varan-

nan av de nya böckerna varken tillför nya data eller nya tolkningar av redan kända data. För det andra är närapå all den nya litteraturen inriktad på fallstudier som, i sin tur, är baserade på andrahandskällor. Bland dessa fallstudier är dessutom undantags-tillståndet i Malacka 1948–1960 kraftigt överrepresenterat som framgångsrikt exempel. Fallstudieansatsen är på intet sätt felaktig i sig, men det är problematiskt om man gång efter gång förlitar sig på samma exempel och samma data, utan att försöka tolka dessa kända förhållanden på ett nytt sätt. För det tredje missförstås den funktion som texter skrivna av sk warrior scholars fyller. Snarare än att använda exempelvis Galulas, Kitsons och Callwells texter och de begreppskategorier som finns i dem som etablerade forskningsresultat bör man betrakta dessa som hypoteser som väntar på att bli systematiskt empiriskt prövade.

Glädjande nog undviker professor James Corum, dekanus vid den Baltiska

försvarshögskolan, de värsta av dessa fallgropar i sin nya bok om upprorsbekämpning. Snarare än att försöka förklara *varför* framförallt moderna västerländska demokratiers upprorsbekämpning misslyckas – vilket det finns hyllmeter av böcker om av varierande kvalitet – ägnar sig Corum åt att analysera *hur* dessa västliga demokratier inte väljer en optimal strategi i sin upprorsbekämpning och hur en mindre framgångsrik strategi skapas.

Corum baserar sin studie på fyra fallstudier – det franska misslyckandet i Algeriet, det brittiska misslyckandet på Cypern, det amerikanska misslyckandet i Vietnam samt den pågående operationen i Irak. Även om fallstudierna i sig inte bidrar med nya data för en kännare av exempelvis Algerietkonflikten så lyckas Corum tack vare ett strikt applicerat analysinstrument undvika fällan att bli överväldigad av empirin och låta fallen ta över analysen. Istället leder han skickligt och nyanserat läsaren igenom de olika kasten under de ofta mångåriga skeenden som analyseras.

Strategi kan sägas innebära tre saker; en relation mellan mål och medel, knappa resurser och en paradoxal logik som är en följd av att två subjekt interagerar. Av detta följer att en aktör med en optimal strategi inte genererar militära förmågor som inte behövs (eller är kontraproduktiva) för att uppnå de politiska målen med vålds-användningen. På samma sätt skulle en optimal strategi innebära att de militära förbanden bara utför de truppflyttningar, eldöppnanden, patrullering, m m som får de eftersträfvansvärda politiska resultaten.

Den optimala strategin är naturligtvis svår att både identifiera och leva upp till, inte minst eftersom det är i praktiken omöjligt att förutspå vilket agerande som kommer att få motparten att göra det man själv vill.

Upprorsbekämpning förstås ofta som ännu mer politiskt betingad våldsutövning än mellanstatliga krig. Detta gör att strategi i dessa typer av operationer blir ännu viktigare. Men det gör också att den optimala strategin är ännu svårare att uppnå. På ett övertygande sätt visar Corum att man inte har kommit i närheten av någon optimal strategi i någon av fallstudierna. I Algeriet lyckades fransmännen mer eller mindre besegra upproret militärt, men man klarade inte att förvalta detta genom att möjliggöra ekonomisk utveckling och politiskt medbestämmande. På Cypern lyckades britterna t o m förvärra situationen genom att beväpna den turkcypriotiska befolkningen och därmed skapa en värre konflikt än den man ursprungligen hade att hantera. I Vietnam lyckades man heller inte omsätta de politiska målen i militär handling då vanstyre, korruption och maktmissbruk i Sydvietnam hämmade den militära insatsen. För kritiker av Bushadministrationens strategi i Irak finns åtskilligt att hämta i Corums bok. Om de övriga fallen indikerar att det finns problem i ett flertal steg i den strategiska processen så framstår strategierna för de olika faserna i kriget i Irak som felaktiga i varenda steg.

I sin analys av de olika fallen betonar Corum att strategierna kan misslyckas i förhållandet mellan mål och medel, hur den strategiska beslutsprocessen kan hämma

strategins utformning, hur man missförstår konflikten dynamik, hur underrättelsetjänsten kan misslyckas, hur den egna organisationens militära kultur kan motverka vad som krävs för att utveckla en optimal strategi för upprorsbekämpning, hur politiska övertåganden kan påverka strategin på ett negativt sätt, hur civil-militära relationer kan förhindra upprorsbekämpning, hur internationella och regionala faktorer påverkar och hur media och hemmaopinionen kan hämma en optimal strategi. Att ge sig på de olika fallstudierna utifrån en så bred analysram vittnar om den höga ambition Corum har haft. På samma sätt som försöken att skapa en sammansatt och komplex bild av konflikterna och den strategiska processen är en av bokens allra största styrkor ger den breda ansatsen också upphov till en rad nya frågetecken.

En av de nya frågorna gäller hur regionala faktorer påverkar. Corum påpekar, i motsats till andra inom fältet, att i de fyra fallstudierna lade de som utformade strategin för upprorsbekämpning alltför stor vikt vid internationella och regionala faktorer. Frankrike betraktade upproret i Algeriet som styrt från Nassers Egypten, britterna betraktade den cyriotiska upprorsrörelsen som styrd från Grekland, USA lade alltför stor vikt vid Nordvietnams betydelse och trettio år senare var det al-Qaida som fick stå i blickfånget snarare än ett uppror av Sunnigrupper i Irak. Att tro att upproret styrs utifrån tycks kunna hämma en förståelse för konflikten drivkrafter och därmed hindra en bättre strategi. Corums observation är också relevant för den på-

gående konflikten i Afghanistan, där man från västs håll alltmer hör röster som säger att Afghanistans problem kan bara lösas i Pakistan. Har Corum rätt så bäddar detta för ett misslyckande.

I försöken att generalisera framkommer dock bristerna i Corums ansats. Perspektivet som dominerar är det empiriska, framför det teoretiska. Samtidigt som detta är en av de stora fördelarna med boken så skulle jag gärna ha sett att Corum skrivit ett konceptuellt kapitel där han försöker reda ut hur de olika faktorerna han analyserar förhåller sig till varandra. Ett sådant kapitel hade underlättat läsningen av fallstudierna samtidigt som det hade uppmuntrat att ge sig i kast med problemområdet utifrån analytiska begrepp. Tyvärr finns också vissa problem med forskningsdesignen i Corums studie. Enkelt uttryckt är det svårt att utpeka nyckelmoment eller orsaker till varför en mindre framgångsrik strategi växer fram om man bara undersöker misslyckade strategiska processer. Detta sätter en gräns för hur mycket man kan generalisera utifrån Corums resultat. Boken kan trots dessa svagheter rekommenderas. Framförallt de empiriska avsnitten har många styrkor. Den är välargumenterad, analytiskt stringent och lyckas behandla fallstudierna på ett systematiskt sätt. Nu ser jag fram emot nästa bok som behandlar de fall där upprorsbekämpningen har lyckats utifrån Corums breda ansats.

Recensenten är fil dr och verksam på Försvarshögskolan.